

Fabrieksquotumplan zet sector in vuur en vlam

Royal FrieslandCampina introduceert in 2019 een fabrieksquotum. Daarmee stapt de zuivelcoöperatie af van haar geloof in de vrije markt. De impact van de plannen op de melkveebedrijven van de leden is groot. De onrust is enorm en er is veel onbegrip en verzet. Toch zijn er ook complimenten voor de koerswijziging.

TEKST JELLE FEENSTRA

Radicaal gooit Royal FrieslandCampina (RFC) het roer om. Leden-melkveehouders die vanaf 2019 meer melk leveren dan vooraf overeengekomen, worden op het teveel 10 cent per kilogram melk gekort. De grootste zuivelonderneming in Nederland wil zo de groei van de melk aanvoer beperken. Nu gaat zo'n 20 procent van de melk zonder waardevermeerdering door de fabriek. Een berekening van LEI Wageningen UR toont dat er binnen de fosfaatwetgeving nog ruimte is voor melkveehouders om 8 procent meer melk te leveren dan nu, zeg maar een kleine miljard kilo melk. RFC reneert dat met die extra melk de toch al fors gedaalde winst de komende jaren volledig verdampt.

Een tweede grote verandering bij RFC is de introductie van een zogeheten Top-Zuivellijn. Een melkstroom met extra aandacht voor dier, natuur en klimaat, vergelijkbaar met wat A-ware en Albert Heijn recentelijk introduceerden. Melkveehouders die deze melk gaan leveren, krijgen een hogere melkprijs. Hoeveel die prijs hoger ligt en wie deze melk gaat kopen, is nog onduidelijk. Voorlopige inschatting van bestuur en directie is dat een plus van 3 cent per kilo melk haalbaar is. De leiding denkt dat in eerste instantie 10 tot 15 procent van de leden deze exclusieve melkstroom kan gaan bedienen.

De wereld verandert

Het plan voor een fabrieksquotering slaat in als een bom, maar het zat eraan te komen. FrieslandCampina wil inhoudelijk niet op de plannen reageren maar in Veeteelt maart 1 dit

jaar kondigde voorzitter Frans Keurentjes het al min of meer aan: 'Boeren konden altijd zoveel melk leveren als ze wilden, want er is een garantieprijs, maar de wereld verandert. Nieuwe tijden maken het noodzakelijk dat we inspelen op wat de markt aankan. Dat kan voor leden betekenen dat we zeggen: wil je vrij produceren, dan heeft dat consequenties voor jou. De opnamecapaciteit van de markt gaat een dominantere rol spelen.'

Toch voelen veel boeren zich volledig op het verkeerde been gezet, omdat RFC jarenlang een volstrekt ander geluid liet horen. Alle melk was welkom en bestuur en directie lieten bij herhaling weten dat de groeiende wereldmarkt dat beetje extra melk uit Nederland gemakkelijk kon opnemen. Sterker, met de enorme groei in Azië zouden nabetalingen op de garantieprijs van 6 of 7 cent een kwestie van tijd zijn, liet Keurentjes wel eens doorschemeren.

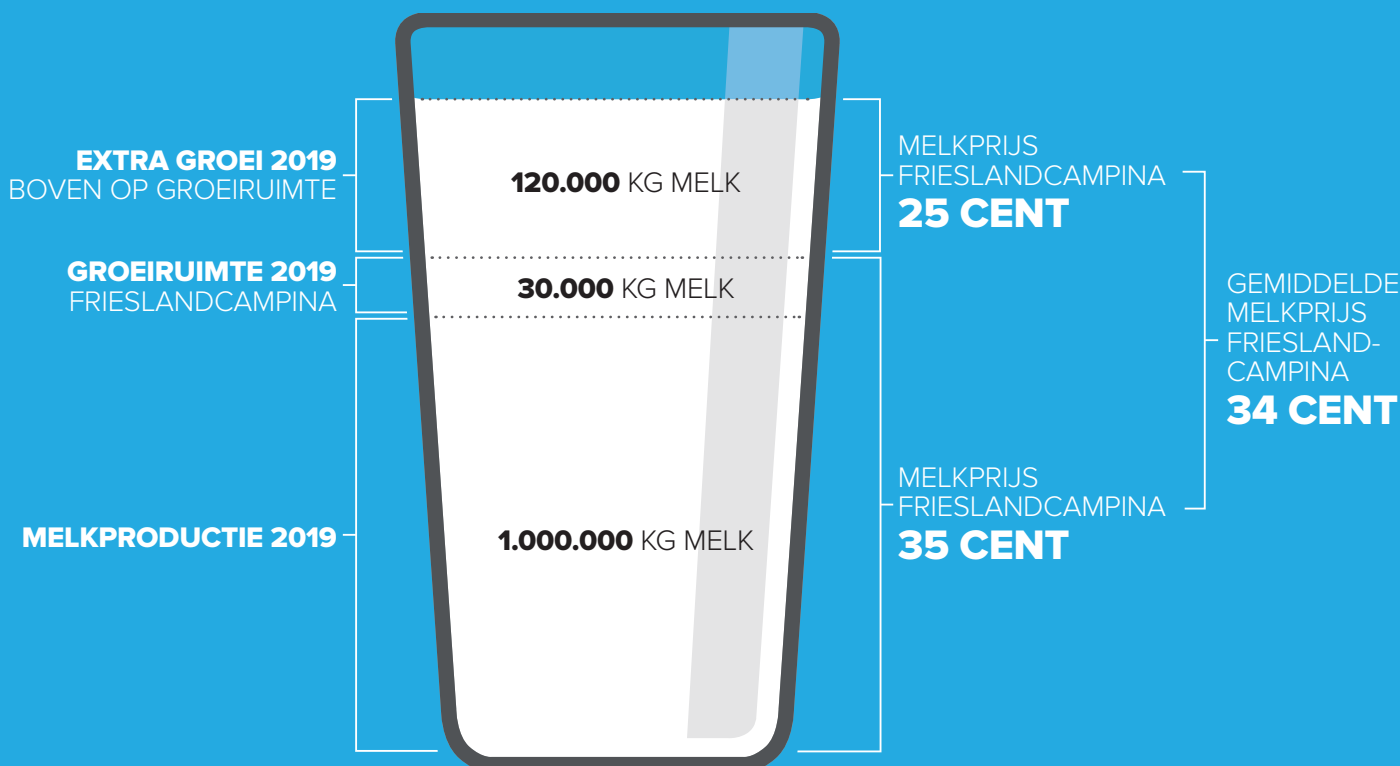
Toenmalig CEO Roelof Joosten stelde vorig jaar nog dat een A- en B-quotum zuiveldirecteuren alleen maar lui maakt. Blijkbaar is de wereld in korte tijd inderdaad enorm veranderd en gelden de argumenten van toen niet meer.

Zwaar teleurgesteld

Na de lancering van de plannen ontploften Twitter en de internetforums bijna. Melkveehouders zijn teleurgesteld. Een van hen is Ronald Beulink uit Zelhem. 'Dit voorstel zet de bedrijfsontwikkeling volkomen op slot. Jonge boeren die nog een duurzaamheidslag moeten maken, worden bedankt. Met 1,5

Zo wil RFC basiszuivel rendabeler maken

Dit voorbeeldbedrijf met 1 miljoen kg melk mag 3 procent groeien, dat is 30.000 kilo melk. Voor 120.000 kilo melk dat het daarboven extra wil leveren krijgt het 10 cent minder. Over de hele melkplas wordt daardoor uiteindelijk 34 cent betaald.

Hoofdpunten nieuwe koers FrieslandCampina

- Leden-melkveehouders die vanaf 2019 meer melk leveren dan vooraf overeengekomen, worden 10 cent per extra kilo melk gekort. De leveringsruimte wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de verwachte marktgroei voor basiszuivelproducten. Die ruimte wordt ingeschat op 1,5 tot 2 procent.
- De opties waaruit melkveehouders een referentiequotum kunnen kiezen, zijn de volgende: referentie 17 april 2016 tot en met 16 april 2017, het gemiddelde van 17 april 2015 tot en met 6 april 2018, kalenderjaar 2017 en 17 april 2017 tot en met 16 april 2018. Nog een mogelijkheid is dat fosfaat-rechten verkregen of aangemeld bij RVO vóór 16 april 2018 16.00 uur worden omgerekend naar een vergelijkingsvolume.
- Er komt een gecertificeerde 'Top-Zuivellijn'. Melkveehouders die extra inspanningen leveren op het gebied van dierenwelzijn, bio-diversiteit en een lagere CO₂-footprint mogen de melk leveren. Ook voldoen aan de nieuwe definitie voor grondgebondenheid behoort tot de eisen. Ingeschatte meerprijs: 3 cent.
- Bestaande melkstromen als biologisch, VLOG, Landliebe en weidemelk worden verder uitgebouwd.
- RFC wil samen met klanten andere nieuwe concepten in de markt zetten.

procent meer koeien per jaar ga je deze investeringen en de bedrijfsovername niet rondzetten.' Hij verwijt de leiding dat ze melkveehouders de verkeerde kant heeft opgestuurd. 'Laat die melk maar komen, was altijd het verhaal. Hoe eerlijk is het ondernemers die hierop hebben voorgesorteerd, nu als een baksteen te laten vallen?'

Harm Holman, melkveehouder in Steenbergen en voormalig commissaris van Friesland Foods, is juist uitgesproken positief. 'Goed bezig daar bij FrieslandCampina. Vorig jaar is de winstgevendheid van RFC stevig gedaald doordat een kleine groep melkveehouders fors meer melk. Daar komt nu de rem op.' Bovendien zet RFC in op duurzame groei. Beide aspecten leiden tot een betere prestatietoelag en via de topmelklijn kun je nog eens drie cent extra verdienen, stelt Holman. 'Daar kun je toch echt niet op tegen zijn? De plannen van FrieslandCampina maken een einde aan het denken aan eindeloze schaalvergroting. Prima.'

Ook Wiebren van Stralen, een van de gezichten in de transitie naar een duurzamere wijze van boeren in Nederland, is positief. Hij zegt: 'De voedsel- en zuivelmarkt verandert, dus moet de coöperatie ook veranderen. Ik vind het niet terecht dat bestuurders en directie van FrieslandCampina er zo van langs krijgen.' Van Stralen geeft aan dat er heel veel verschuift in een tot voor kort rustig kabbelende mondiale zuivelmarkt.

'Natuurlijk hadden de bakens eerder verzet moeten worden, Maar weinigen geloofden dat wat er in de verte zichtbaar werd, ook echt zo snel zoveel effect zou hebben op de markt.'

Fabrieksquotum op vrije wereldmarkt

Een andere oud-commissaris van Friesland Foods, Jan Cees Vogelaar uit Lelystad, is minder enthousiast. 'Een funest plan, zowel voor de ontwikkeling van de zuivelcoöperatie als voor de leden-melkveebedrijven. Afscheid nemen van groei is in elke bedrijfstak het begin van langzaam afsterven. En ze sleuren de melkveehouders daarin mee. Dit haalt de passie en de ziel uit het boerenbedrijf.' Volgens Vogelaar kan RFC zich beter focussen op het oplossen van het echte probleem; het beter vermarkten van kaas. 'De meeste melk gaat nog altijd in kaas. Maar FrieslandCampina is al dertig jaar niet in staat om zijn kaas goed te vermarkten. Dat los je niet op met een fabrieksquotum.' Het voorstel dat er nu ligt, treedt de coöperatieve grondbeginzelen om alle melk af te nemen en te verwerken met voeten, stelt melkveehouder Jan Schouten uit Kantens. Hij is aanvoerder van een groep verontruste leden-boeren uit Groningen. Ze belegden vorige week in Zuidhorn een bijeenkomst voor ontevreden FrieslandCampina-leden. De kern van hun kritiek is dat RFC er niet in slaagt om meer zuivel met toegevoegde waarde te maken en de rekening daarvan bij de boeren neerlegt.

Melkveehouder Edwin Dinkelman: 'RFC gaat erg op de stoel van de ondernemer zitten'

Melkveehouder Edwin Dinkelman is positief over de plannen van zijn zuivelcoöperatie om te groeien met meerwaarde. 'Met nieuwe concepten specifieke markten bedienen om weg te komen uit de bulk, dat onderdeel spreekt me aan. Maar waarom ze een fabrieksquotum willen introduceren, is mij een raadsel.'

Dinkelman rekent even voor. 'Er is 20 procent melk bijgekomen de laatste jaren. En er is binnen de fosfaatwetgeving nog ruimte voor 8 procent meer. De kans dat die wordt volgemolken is nihil. Want er stoppen boeren en lang niet alle melkveehouders benutten hun groeiruimte plus dat er nog extra beperkin-

gen op de sector afkomen. Waarom dan een hele poppenkast optuigen, naast alles wat er al is? Je gaat daarmee wel erg op de stoel van de ondernemer zitten.'

De melkveehouder constateert dat er sprake is van een groeiende afstand tussen leiding en leden-melkveehouders. 'Sinds het vertrek van Cees 't Hart en Piet Boer hebben we op de districtsvergadering geen CEO of voorzitter meer gezien.'

Ook de uitspraak van Keurentjes dat de plannen hooguit op detailniveau nog kunnen worden aangepast, terwijl het democratisch proces nog maar net is begonnen, vindt hij getuigen van 'te weinig feeling' met de leden.

Melkveehouder Alex Datema: ‘Volop keuzes en kansen met dit plan’

‘Ik ben blij verrast met de plannen. Ze bieden voor elk type melkveehouder een keuze, terwijl er ruimte komt om concreet invulling te geven aan maatschappelijke vragen.’ Dat zegt melkveehouder Alex Datema uit Brittil. Hij spreekt van een evenwichtig voorstel met oog voor de toekomst. ‘De tijd is er rijp voor.’ Datema vindt dat er voor elke ondernemer ‘wat wils zit’ in de plannen. ‘Wil je harder groeien dan de markt kan opnemen, dan kan dat. Je krijgt dan voor de melk waar geen goede markt voor is, een prijs die past bij een product waarvoor geen goede afzet is. Blijft je productie binnen de ruimte die goed verkochtbaar is, dan krijg je hiervoor een goede

melkprijs. En wil je graag een hogere melkprijs dan de garantieprijs? Dan moet je een onderscheidende melkstream kunnen leveren. Volop keuzes en kansen dus.’ De melkveehouder begrijpt de worsteling van collega’s en de angst om hardhandig met de vingers tussen de deuren te komen. Toch verwacht hij dat de uiteindelijke groei ruimte voor individuele melkveebedrijven nog wel eens behoorlijk kan meevallen. Datema hoopt met zijn eigen bedrijf straks melk te kunnen leveren aan de exclusieve melkstream. Al moet hij daarvoor op onderdelen nog wel investeren, zoals de opwekking van eigen energie door middel van zonnepanelen.

LTO-zuivelwatcher Klaas Johan Osinga gelooft niet in fabrieksquota op een vrije wereldmarkt. ‘Inkopers zien heel goed hoeveel melk er is, waardoor de prijs op de B-markt de A-prijs altijd beïnvloedt. Daarnaast kun je niet snel bijschakelen als de markt aantrekt, waardoor je melkveehouders minder profiteren bij stijgende zuivelprijzen.’

Melkrechten niet verhandelbaar

Tussen de kritische geluiden stapelen ook de vragen zich op. Directeur Food & Agri Ruud Huirne van de Rabobank is positief over de poging tot marktregulering, maar zijn medewerkers bij de lokale banken vragen zich bezorgd af hoe de blijvers straks nog het bedrijf van hun stoppende buurman kunnen overnemen als ze er niet of nauwelijks op mogen rekenen. RFC wil de rechten namelijk niet verhandelbaar maken, maar herverdelen onder de leden. Daarmee lijkt RFC een groot deel van de melkveehouderijsector te bevriezen.

Kritiek is er ook op de vijf gekozen referentieperiodes. In die periodes betaalde RFC premies om te minderen met melk. Boeren die de afgelopen drie jaar netjes onder hun fosfaatquotum bleven, hebben straks de laagste referentie. Ondernemers die gas gaven, worden maximaal beloond. Ondertussen maken ook de 400 melkveehouders in België zich grote zorgen. Zij zijn niet lid, maar leverancier en vrezers straks door RFC buiten te worden gezet en juist in België hebben diverse melkveehouders afgelopen tijd ingestoken op groei. FrieslandCampina onthoudt zich vooralsnog van inhoudelijk commentaar. De voorjaarsvergaderingen met de leden zijn in volle gang. Op basis van alle reacties en de mening van de ledenraad bekijkt FrieslandCampina of de plannen moeten worden aangepast. Tijdens de najaarsvergaderingen bespreekt het bestuur het al dan niet bijgewerkte voorstel opnieuw met de leden. Vervolgens neemt de ledenraad eind dit jaar een beslissing. Invoering van de plannen staat gepland op 1 januari 2019. |

